

PRIŞTİNE

Günümüzde Kosova özerk bölgesinin
merkezi olan tarihî şehir.

Kosova ovasının kenarında denizden 525 m. yükseklikte kurulmuştur. Makedonya'nın başşehri Üsküp'ün yaklaşık 85 km. kuzeyinde olup bu şehre 1870'lerin sonundan itibaren demiryolu ile ve II. Dünya Savaşı'ndan itibaren modern bir karayolu ile bağlanır. Bir Roma şehrinin dolaylı devamı niteliğinde olan Priştine (Priština) eski bir yerleşim merkezidir. Sırp Ortaçağı'nda Kral Stefan Dečanski'nin (1321-1331) ve daha sonra şehirde bir sarayı bulunan Çar Dušan'ın (1331-1355) ikametgâhı olarak bilirse de bu doğru değildir. Dušan'ın ölümünün ardından Vuk Branković'in (ö. 1398) idare ettiği Sırp Devleti'nin başşehri haline geldi. Konstantin Jireček, Ortaçağ Priştines'i'nin tahta barakalardan oluşan bir kasaba özelliği gösterdiğini belirtir.

Yıldırım Bayezid, Kosova savaşı'ndan (Haziran 1389) sonra Priştine topraklarını terk ederek bölgeyi vasalı haline gelen Despot Stefan Lazarević'e bıraktı. Fetret dönemi sonlarında Şehzade Mûsâ Çelebi burayı ele geçirdi (815/1412). Ardından duruma hâkim olan I. Mehmed şehri yeniden Sırp yönetimine bıraktı. 842-848 (1439-1444) yıllarında doğrudan Osmanlı idaresi altında Gazi İsmâ Bey tarafından yönetildi. Bu son tarihte Priştine tekrar Despot Djurdje Branković'e teslim edildi. II. Kosova Savaşı 852'de (1448) Priştine'nin hemen yanı başında cereyan etti. Fâtih Sultan Mehmed 859'da (1455) kesin şekilde Priştine'yi Osmanlı topraklarına kattı ve burada iki cami yaptırdı; biri kendi adını taşıyan tek kubbeli âbidevî bina, diğeri babası II. Murad anısına yaptırılan bir mesciddir. Bu ikincisinin II. Murad'ın 1439-1444 yılları arasındaki Kosova hâkimiyeti esnasında inşa ettirmiş olduğu caminin yerini aldığı tahmin edilir.

Priştine'nin nüfus durumuyla ilgili bilgiler XVI. yüzyıla aittir. 936'da (1530) burada 144'ü müslüman, 309'u hristiyan 453 hâne (yaklaşık 2000 kişi) bulunuyordu. İbadet yapılan en az üç cami mevcuttu. XVI. yüzyılın son çeyreğine doğru (978/1570) nüfusta kısmî bir artış oldu. Şehirde 273'ü müslüman, 302'si hristiyan toplam 575 hâne (2500 dolay) yer alıyordu, on kadar da cami ve mescid vardı. Bu iki rakam hristiyan nüfusun sabit kaldığını, müslüman nüfusun ise iki katına yükseldiğini gösterir. Bütün bu sayılar, 1690'da Sırlar'ın büyük sürgününden sonra bölgenin Arnavut-

laştığı ve müslüman bir çehreye büründüğü fikrini doğrulamaz. Özelde Priştine'nin, genelde Kosova'nın İslâmlaşması sürgünün planlı bir sonucu değil Osmanlı hâkimiyetinden itibaren başlayan bir süreçten kaynaklanır.

1581'de Jean de Palerne burayı cami ve kervansarayları olan güzel bir kasaba diye zikreder. XVII. yüzyılın ortalarında Edward Brown, Priştine'yi büyük bir varoş olarak nitelendirir. 1071'de (1660) Evliya Çelebi şehirde hepsi bahçeler içinde tek veya çift katlı, taş yapılı 2060 ev olduğunu söyler, tüccarlar için on bir han ve 300 dükkân bulunduğunu belirtir (*Seyahatnâme*, V, 552). 1685 yılında Peter Boğdanici ise 300 hânesi ve ticaret merkezi olan açık ve savunmasız bir yer diye tasvir eder. Bu beyanlar XVII. yüzyıl Priştine'sinin XVI. yüzyıldaki yapısından pek farklı olmadığını gösterir.

1689'daki Avusturya işgalinde ve 1737-1739 yıllarındaki savaşta Priştine bir hayli yıkıma uğradı; yeniden toparlanması uzun sürdü. XVIII. yüzyılın sonunda Fransa'nın Selânik Konsolosu Felix Beaujour, Priştine'yi 7-8000 sakini bulunan, etrafı çitlerle çevrilmiş, büyük bir bölgenin idare merkezi olan bir yer diye gösterir. 1844'te yapılan Osmanlı temettüât sayımında şehirde on iki mahallede (Câmi-i kebîr, Câmi-i sagir, Mehmed Bey, Pîrnazir, Yaşar Çelebi, Hasan Bey, Hasan Emin, Yûsuf Çelebi, Hatuniye, Ramazâniye, Alâeddin, Yûnus Efendi) 779 hâne müslümanın yaşadığı tesbit edilmişti. Hristiyan nüfusu ise 239 hâne olup 135 hânesi varoş kısmındaki iki mahallede, 104 hânesi ise diğer müslüman mahallelerde bulunuyordu. Ayrıca altmış üç müslüman elli dokuz hristiyan 122 kiptî, altı hâne de yahudi vardı. Toplam 1146 hânedeki yaklaşık 6000 kişi yaşıyordu. 1855'te Saraybosna'nın Rus konsolosluğunu Aleksandar F. Giljferding de bu tesbitlere yaklaşan rakamlar verir. Şehirde 1200'ü müslüman, 300'ü Ortodoks Sırp toplam 1500 hâne tesbit etmiştir. 1859 ve 1863 yıllarında şehir büyük bir kısmının ve bütün çarşının yok olduğu iki büyük yangın geçirdi. Sancağın merkezi olarak 1864 yılında hızlı bir şekilde tekrar yenilendi. 1869'da Osmanlı hizmetinde çalışan Martin Djurdjević, Priştine'yi büyük çoğunluğu müslüman olan 10.000 nüfuslu bir varoş diye tanımlar. 1291 (1874) tarihli *Prizren Vilâyeti Salnâmesi*'nde (s. 73-74) Priştine'de on yedi cami, bir kilise, bir sinagog, bir tekke, bir medrese, büyük bir saat kulesi, on dört han, üç hamam ve yirmi sekiz dükkân bulunan kapalı bir pazar (bedesten) zikredilir. 1314 (1896) tarihli *Salnâme*'de se-

BİBLİYOGRAFYA :

Službene Novine Kantona Sarajevo, br. 17/99; *Službeni List NRBiH*, br. 20/50; *Službeni List SRBiH*, br. 20/77, 23/67, 38/90, 40/85; B. Djurdjev, "Uz Prvi Broj", *Priilozi za Orientalnu Filologiju i Istoriju Jugoslovenskih Naroda pod Turskom Vladavinom*, Sarajevo 1950, I, 5-6; a.m.f., "Bosna-Hersek", *DİA*, VI, 304; Lejla Gazić, "Stradanje Orientalnog Instituta u Agresiji na Bosnu i Hercegovinu 1992.-1995.", *Orientalni Institut u Sarajevu 1950.-2000: The Institut for Oriental Studies in Sarajevo 1950-2000* (ed. Amir Ljubović - Lejla Gazić), Sarajevo 2000, s. 25-29; Amir Ljubović v.dğr., "Priilozi za Orientalnu Filologiju", a.e., s. 39-172; Behija Zlatar, "Orientalni Institut u Sarajevu 1950.-2000.", a.e., s. 9-15; a.m.f., "On the Occasion of Fifty Years of Work of the Oriental Institute in Sarajevo", *POF*, L (2002), s. 9-10; Ahmed Aličić, "Četrdeset Godina Postojanja i Rada Orientalnog Instituta", a.e., XLI (1991), s. 11-19.

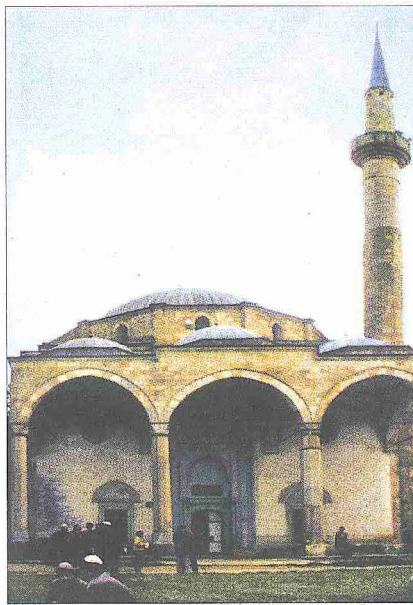
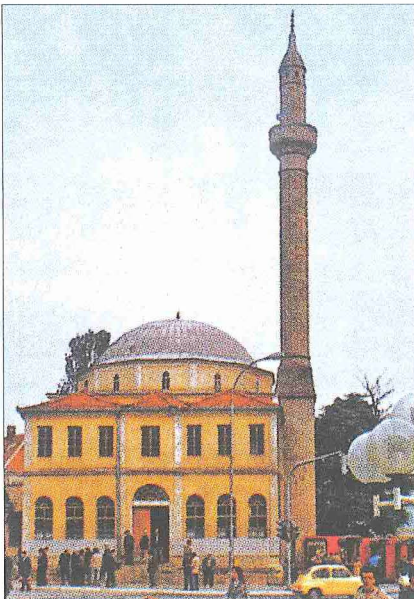

MUHAMMED ARUÇI

hirde 9901 müslüman, 2169 hristiyan ve 305 yahudinin yaşadığı belirtilir. Burada % 80'i müslüman, % 20'si hristiyan olmak üzere müslüman ve hristiyan oranı daha önceki tarihlerde olduğu gibi aynı kaldı. Ortodoks Sırp nüfusu ise sadece %14'ün biraz üzerindedir. Osmanlı idaresine girdikten sonra Priştine bir kaza merkezi oldu, 1864'ten sonra sancak merkezi konumuna geldi. 1878-1888 yılları arasında Kosova valisi burada ikamet ediyordu. İmparatorluğun son dönemlerinde beş kazası ve 866 köyü olan sancağın idare merkezi durumunu sürdürdü. 1895'te Priştine sancağı 42.756 müslüman, 11.897 Ortodoks hristiyan, 1333 Latin hristiyan (Katolik) ve 305 yahudi nüfusa sahipti. Böylece müslümanların oranı % 76 idi. Nüfus genelde Arnavutça konuşuyordu, ancak Türkçe de yaygındı. XX. yüzyılın ilk yarısında Şeyh Mehmed Sezâî önderliğindeki Kâdiriyye tarikatı özellikle Kosova'da faal olmuş, Priştine'yi de merkez olarak kullanmıştır.

2 Ekim 1912 tarihinde Sırp ordusu Priştine'yi alarak Priştine ve çevresini yeniden Sırplaştırma sürecini başlattı. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın ardından şehir özerk Kosova ve Metohija bölgesinin başşehri sıfatıyla büyük gelişme kaydetti. 1974'ten sonra Kosova Sosyalist Otonom Bölgesi (SAP Kosova) olarak anayasa ile tanıdığından 1990 yılına kadar çok gelişti.

Priştine'de Murâdiye (Çarşı) Camii – Kosova

Priştine Fâtih Camii – Kosova

1999-2000 yılındaki Kosova savaşı esnasında şehirde altı cami tahrip edildi, bunların içinde 1470'te inşa edilen Ramazâniye Camii de bulunuyordu. Bugün Priştine'nin önemli eserleri arasında şehri ikiye bölen ana cadde boyunca sıralanmış üç cami bulunmaktadır; en önemlisi Fâtih Sultan Mehmed Camii'dir. Caminin iç dekorasyonu ve kitâbesinin 1737'de Avusturya işgalinden sonra yapıldığı söylenmektedir. Cami 1950-1961 yılları arasında yoğun ve dikkatli bir restorasyondan geçirilmiştir (bk. FÂTİH CAMİİ).

Priştine'nin ikinci kubbeli camisi mahallî olarak Çarşı Camii (Pazar Camii, Murâdiye) diye bilinir. Rivayete göre Yıldırım Bayezid tarafından, Kosova savaşında şehid düşen babası I. Murad adına ilk temelleri atılmış, Fâtih Sultan Mehmed döneminde tamamlanmıştır. Bu rivayet 1902 tarihli bir tamir kitâbesinde zikredilmektedir. XVI. yüzyılın ilk yarısına ait tahrir kayıtlarında burasının Sultan Mehmed tarafından inşa ettirildiği açıkça belirtilir. Hizmetlilerin maaşlarının bir maden kasabası olan Novo Brdo'nun gelirlerinden karşılanacağı da yine bu kayıta belirtilir. 1530'da burasının 10,30 m. yarıçapındaki kubbesine rağmen mihrapsız ve cuma namazı kılınmayan basit bir mescid şeklinde belirtilmesi dikkat çekicidir. Bugünkü bina büyük oranda II. Abdülhamid'in emriyle gerçekleştirilen 1902 yılındaki tamirattan kalmadır.

Şehrin üçüncü önemli mâbedi Yaşar Paşa Camii'dir. Bu yapı en son yapılan cami olup 9,60 metrelik kubbe yarıçapı ile en küçüğüdür. Eski bir Arnavut ailesinin oğlu olan Üsküp idarecisi Yaşar Mehmed Paşa tarafından 1834 yılında inşa ettirilmiştir. Hristiyanlar gibi müslümanlar da Yaşar Paşa'yı baskıcı yönetimiyle hatırlamaktadır. Caminin içindeki iyi korunmuş, Avrupalı stil tarzında boyanmış zengin dekorasyon dikkat çekici olup paşanın çok iyi bilinen lükse düşkünlüğüyle de uyusmaktadır. Yaşar Paşa caminin bitiminden altı yıl sonra 1840 yılında ölmüştür. Priştine'de bugün kubbeli ve kurşun kaplı dört cami daha bulunmaktadır. Dört cami işlemeli ahşaptan yapılan yıldızlı kubbeler, diğer üç cami ise düz ahşap kubbe tavanına sahiptir. Ahşaptan basit bir kubbesi olan Kâdiriyye Camii 1877-1878 savaşının ardından Leskovaç'tan sürülen müslüman mülteciler için inşa edilmiştir. Priştine'nin İslâmî mirası, 1999 yılındaki Sırp saldırılarında tahrip edilen altı camiden başka fazla etkilenmemiştir. Şehir dışında bulunan ve 1321'de tamamlanan Gračanica'daki Kral Milutin'in yaptırdığı manastır da Osmanlı hâkimiyeti boyunca verilen fermanlarla korunarak bugüne ulaşmıştır. Priştine, XVI. yüzyılda yaşayan, aralarında en önemli Osmanlı şairlerinden biri olan Mesîhî'nin yanı sıra Rûhî, Levhî, Mustafa Çelebi ve Azmî'nin de bulunduğu pek çok şairin doğum yeridir. Priştine yakınlarındaki Kosova ovasında bulunan Sultan Murad Hudâvendigâr Türbesi Türkiye'nin yardımlarıyla itinalı biçimde 2005 yılında tekrar restore edilmiş (bk. HUDÂVENDİĞÂR MEŞHEDİ), ancak siyasi sebeplerden ötürü günümüze kadar resmî açılışı yapılamamıştır. Türbedarı Osmanlı döneminden bu yana görevine devam etmekte ve türbe ziyaretçilerin akınına uğramaktadır.

Bugün hâlâ Kosova'nın resmî statüsü belirlenmemiş olmakla birlikte Priştine Kosova'nın bir başşehridir ve Kosova'da Birleşmiş Milletler Muvakkat Sivil Yönetimi (UNMIK) yöneticilerinin idaresi altındadır. Priştine'de RTK adıyla bilinen Kosova Devlet Radyo-Televizyonu'nda her gün 15 dakika Türkçe yayın yapılmaktadır. Priştine Üniversitesi'ne bağlı Türkoloji Bölümü (Filo-loji Fakültesi) Kosova Türk kültürü için büyük bir önem arz etmektedir. Gayri resmî kaynaklara göre günümüzde Priştine'de 3000'e yakın Türk yaşamaktadır. Ayrıca Kosova Diyanet İşleri Başkanlığı çerçevesinde 1951'den beri Alâeddin Medresesi adındaki İmam Hatip Lisesi ve 1992'den itibaren İlahiyat Fakültesi faaliyetlerini sürdür-

mektedir. Önemli bir ticaret merkezi olan şehirde ahşap ve metal eşya işlemeciliği, dokuma, gıda ve ilaç sanayii etkinlikleri dikkat çeker. 1981'de 150.000'den az olan nüfusu (148.681) XXI. yüzyılın başlarında 200.000'i aşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Prizren Vilâyeti Salnâmesi (1291), s. 73-74; *Salnâme-i Vilâyet-i Kosova* (haz. H. Yıldırım Ağanoğlu), İstanbul 2000, s. 179-193; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 551, 552; K. N. Kostić, *Naši Novi Gradovi na Jugu* (ed. R. Dordević), Beograd 1922, s. 49-54; A. F. Gijlferding, *Putovanje po Hercegovini, Bosni i Staroj Srbiji* (trc. B. Culić), Sarajevo 1972, s. 324; Hasan Kaleši, *Najstariji vakufski Dokumenti u Jugoslaviji na Arapskom Jeziku*, Priština 1972, s. 276; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri III*, s. 154-178; a.mlf., "Yugoslavya'da Türk Âbideleri ve Vakıfları", *VD*, III (1957), s. 20, rs. 44; A. Andrejević, *Islamska monumentalna umetnost XVI veka u Jugoslaviji: Kupolne Džamije*, Beograd 1984, tür.yer.; Raif Virmić, *Prishtine Camileri*, Prizren 1997, tür.yer.; a.mlf., *Kosova'da Osmanlı Mimari Eserleri*, Ankara 1999, I, 203-270; Mehmet Z. İbrahimgil – Neval Konuk, *Kosova'da Osmanlı Mimârî Eserleri*, Ankara 2006, I, 405-572; II, 956-958; Arzu T. Terzi, "Priştina Şehrinde Meslekler", *Balkanlar'da İslâm Medeniyeti: II. Milletlerarası Sempozyumu Tebliğleri* (ed. Ali Çakus), İstanbul 2006, s. 281-290; Gliša Elezović, "Iz Prošlosti Muratovog Groba", *Južni Pregled*, sy. 8-9, Skopje 1934, s. 299-302; A. Urošević, "Prošlost Muratovog Turbeta na Kosovu", *Glasnik Muzeja Kosova i Metohije*, I, Priština 1956, s. 233-237; Kadri Halimi, "Derviški Redovi i Njihova Kulna Mjest na Kosovu i Metohiji", a.e., II (1957), s. 193-206; Husref Redžić, "Pet Osmanlijskih Potkupolnih Spomenika na Kosovu i Metohiji", *Starine Kosova i Metohije*, I, Priština 1961, s. 95-101; M. Ivanović, "Konzervatorski Radovi na Spomenicima Kulture Kosova i Metohije", a.e., I (1961), s. 344-345; Semavi Eyice, "Kosova'da Meşhed-i Hüdâvendigâr ve Gâzi Mestan Türbesi", *TD*, XII/16 (1962), s. 71-82; Madžida Bećirbegović, "Prosvetni Objekti Islamske Arhitekture na Kosovu", *Starine Kosova i Metohije*, VI-VII (1972), s. 86; D. Kovacević-Kojić, "Priština u Srednjem vjeku", *Istorijski Časopis*, XXII (1975), s. 45-74; Nimetullah Hâfız – Mücahit Asım, "Priştine Kitâbeleri", *VD*, XI (1976), s. 209-215; Skender Rizaj, "Priština nga Shekulli XIV Deri në Fund të Shekullit XVI", *Buletin i Muzeut të Kosovës*, XIII-XIV, Prishtinë 1984, s. 208-226; Olga Savić, "Priština", *Enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb 1965, VI, 619-620; A. Popović, "Priština", *EI²* (İng.), VIII, 335-337.

MACHIEL KIEL

PRİTSAK, Omelijan
(1919-2006)

Ukraynalı Türkolog.

7 Nisan 1919'da Sambir'de (Ukrayna) doğdu. Mühendis olan babası Osyp, Pritsak iki aylıkken savaşta tutuklanmış, ardından ölmüştü. Bir yaşındayken annesi ve üvey babası ile Tarnopol'e taşındı ve on ye-

di yaşına kadar orada kaldı. Küçük yaşta resme merak saran Pritsak dünya liderlerinin fotoğraflarını biriktirdi ve hayat hikâyelerini çıkarmaya başladı. O yıllarda Ukrayna, Polonya idaresinde olduğundan ailesi onu Polonya okullarına gönderdi. Dokuz yaşında iken "gymnasium"a başladı. Zamanla okulun mükemmel kütüphanesi onu Latince ve Grekçe kanularında araştırma yapmaya sevketti. Bir yandan Farsça öğrenirken bir yandan da siyasal ve sosyal tarihin problemleriyle ilgilendi. Ailesinin kendisinden sakladığı Ukrayna asıllı olduğu gerçeğini öğrendikten sonra gizlice Ukrayna dili, edebiyatı ve tarihine yöneldi. On üçüncü yaş gününde Polonyalı ismi Emil'i Ukraynalı ismi Omelijan ile değiştirdi. Çalışmaları esnasında Ukrayna tarih yazıcılığında Arapça, Farsça ve Türkçe kaynakların az kullanıldığını farkettiler. Bunları Ukrayna bilimine sokmak amacıyla Lviv (Lemberg) Üniversitesi Doğu Araştırmaları Bölümü'ne girdi. Üniversitede Orta Asya tarihi, Sâmî, İran ve Altay dilleriyle Çince öğrendi. Türkçe'yle ilk aşinalığı askerliği esnasında bulunduğu Başkır'da olmuştur. 1943'te Berlin Üniversitesi'nde akademik çalışmalara başladı. Alman şarkiyatçısı Richard Hartmann, Türkolog Annemarie von Gabain, İran ve Orta Asya uzmanı Hans Heinrich Schaeder'le çalıştı. İslâm'la ilgisinde ve tarihçiliğinde özellikle Schaeder'den büyük çapta etkilendi. Savaş sebebiyle ara verdiği çalışmalarına 1946'da Göttingen Üniversitesi'nde devam etti. 1948'de Karahanlılar'la ilgili araştırmasıyla doktor unvanını aldı. Bu tarihten sonraki on iki yılını Türkoloji çalışmalarına ayırdı. Almanyada üniversitelerde hocalık yaptıktan sonra Cambridge, Cracow (Krakau), Varşova (Warsaw) ve Harvard üniversitelerinde misafir öğretim üyeliğinde bulundu. 1961'de Amerika'ya yerleşerek önce Washington Üniversitesi'nde, ardından Harvard'da çalıştı. Batı'daki Ukrayna araştırmalarını bir araya getiren merkezin kurulmasına öncülük etti ve 1968'de Ukrayna Çalışmaları Komitesi adı verilen bu merkezin başına getirildi. 1973'te Harvard Ukrayna Enstitüsü'nde kurulan üç kürsünün başına geçti ve öğrenci yetiştirmeye başladı. Ayrıca Harvard Ukrayna Çalışmaları Bölümü dergisinin baş editörü oldu. Pritsak aralarında Türk Dil Kurumu'nun da bulunduğu birçok kurum ve enstitünün üyesiydi. Emekliliğinden sonra zamanını Ukrayna Bilimler Akademisi'ndeki Avrupa-Asya ve Ortadoğu çalışmalarına adanmış. Uzun yıllar yaşadığı Boston'da 29 Mayıs 2006'da öldü.

Omelijan
Pritsak

500'den fazla yayını bulunan Pritsak'ın eserlerinin dökümü Lubomyr Hadja tarafından yapılmıştır. Türkoloji'yle ilgili eserleri şunlardır: *Die Bulgarische Fürstenliste und die Sprache der Protobulgaren* (Wiesbaden 1955), *Das Alttürkische* (Leiden 1963), *The Pecenegs: A Case of Social and Economic Transformation* (Netherlands 1976). Diğer eserleri: *Chomu katedry ukrainznavstva* (Cambridge 1973, 1533'e kadar Ukrayna tarihi); *Studies in Medieval Eurasian History* (London 1981); *Na perekhresty dvokh tysiacholit Bohdan Kazymyra* (Canada 1984, Ukrayna kilise tarihi); *On the Writing of History on Kievan Rus'* (Cambridge 1985, Ukrayna tarihi hakkında); *When and Where was Olga Baptized?* (Cambridge 1987, Ukrayna kilise tarihi hakkında); *The Origins of the Old Rus' Weights and Monetary Systems: Two Studies in Western Eurasian Metrology and Numismatics in the Seventh to Eleventh Centuries* (Cambridge 1998, Kiev dönemi eski Ukrayna nümismatik tarihi). *Ukrains'ke Literaturna baroko* (Ukrayna 2003, XVIII. yüzyıla kadar olan Ukrayna edebiyatı tarihi). Pritsak'ın bir kısmı Türkçe'ye çevrilen önemli makaleleri de şunlardır: "Mahmud Kâşgarî Kimdir?" (trc. Hasan Eren, *TM*, X [Ankara 1951], s. 243-246); "Der unterang des reiches des Oğuzischen yabğu" (60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuad Koprülü Armağanı, Ankara 1953, s. 397-410); "Armenisch-Kiptschakisch" (*Ph. TF*, I [Wiesbaden 1959], s. 81); "Balkarca'da Eski Türkçe Uzun Sesliler (Vokaller)" (trc. Müjdat Kayserli, *TKA*, XXVI/2 [1988], s. 95-99); "Kupçakça" (*Tarihî Türk Şiveleri*, Ankara 1998, s. 111-122); "İlk Türk-Ukrayna İttifakı (1648)" (trc. Kemal Beydilli, *İlmî Araştırmalar*, VII [İstanbul 1999], s. 255-284); "Karahanlılar" (*İA*, 1977, VI, 251-273); "Türk-Slav Ortak Yaşamı: Güneydoğu Avrupa'nın Türk Göçebeleri" (*Türkler*, Ankara 2002, II, 509-521).